

DAVLAT FUQAROLIK XIZMATI VA GERALDIKA SOHASINI RIVOJLANTIRISH

Abdumajitov Asliddin Kamoliddin o'g'li

O'zbekiston Milliy universiteti Siyosatshunoslik

yo'nalishi 4-bosqich talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada davlat fuqarolik xizmati tushunchasi va uning o'ziga xos xususiyatlari, shuningdek geraldika tushunchasiga doir tahlillar bayon qilingan. XXI asrda davlat boshqaruvining samaradorligini oshirish muhim masalalardan biriga aylandi. Davlat fuqarolik xizmati davlat organlarining asosiy ustunlaridan biri bo'lib, u davlat siyosatini amalga oshirish, qonuniylikni ta'minlash hamda aholiga sifatli davlat xizmatlarini ko'rsatish uchun javobgardir. O'zbekiston Respublikasida ham ushbu soha izchil isloh qilinib, zamonaviy boshqaruv tamoyillariga moslashtirilmoqda. Ushbu maqolada davlat fuqarolik xizmati tizimi, uning huquqiy asoslari, dolzarb muammolari va rivojlantirish mexanizmlari atroflicha tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: davlat fuqarolik xizmati, davlat fuqarolik xizmatining asosiy tamoyillari, meritokratiya, karyera modeli, lavozim modeli, geraldika tushunchasi.

Davlat fuqarolik xizmati deganda davlat organlarida faoliyat yurituvchi mansabdor shaxslarning professional faoliyati tushuniladi. Ushbu tizim davlat siyosatining amalga oshirilishi, qonunlarning bajarilishi va jamiyatning davlat boshqaruviga bo'lgan ishonchini oshirishda muhim o'rin tutadi.

Davlat xizmatining samarali faoliyat yuritishi uchun quyidagi tamoyillarga asoslanishi muhim:

- Qonuniylik – davlat xizmatchilari faqat qonun doirasida harakat qilishi shart;
- Shaffoflik – ishga qabul qilish va xizmat faoliyati ochiq va oshkora bo'lishi kerak;
- Professionalizm va kompetentlilik – davlat xizmatchilarining bilim va tajribasiga alohida e'tibor qaratiladi;
- Siyosiy neytrallik – davlat xizmatchilari siyosiy ta'sirdan holi bo'lishi lozim;
- Meritokratiya – lavozimlarga tayinlash va ko'tarilish shaxsning bilim, tajriba va malakasiga bog'liq bo'lishi kerak.

Dunyo tajribasida davlat fuqarolik xizmatining ikki asosiy modeli mavjud:

Karyera modeli – davlat xizmatiga kirish qat'iy qoidalar asosida amalga oshiriladi va xizmatchi faqat davlat tizimida o'sish imkoniyatiga ega bo'ladi (masalan, Germaniya, Yaponiya).

Lavozim modeli – davlat xizmatiga istalgan soha vakillari kirishi mumkin, bu esa davlat xizmatiga kirish imkoniyatlarini kengaytiradi (masalan, AQSh, Buyuk Britaniya).

O‘zbekistonda asosan karyera modeli amal qiladi, lekin lavozim modelining ayrim elementlari ham joriy etilgan.

O‘zbekiston Respublikasi davlat xizmatining huquqiy asoslarini belgilab beruvchi bir qator normativ-huquqiy hujjatlar qabul qilingan. Asosiy qonun va me‘yoriy hujjatlar

- O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi (2023 yil 30 aprel) – davlat organlarining faoliyati va xizmatchilarning huquq va majburiyatlarini belgilaydi.

- “Davlat fuqarolik xizmati to‘g‘risida”gi Qonun (2022 yil 8 avgust) – davlat xizmatiga qabul qilish tartibi, xizmat majburiyatlari va rag‘batlantirish tizimini belgilaydi.

- O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023 yil 16-yanvardagi PQ–14-sonli qarori – davlat xizmatida korrupsiyaga qarshi kurashish va kadrlar tayyorlash masalalarini tartibga soladi.

- O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023 yil 7-avgustdagi PF–154-sonli farmoni – davlat xizmatchilarining attestatsiya tizimini joriy etish va kadrlar zaxirasini yaratishga qaratilgan.

Davlat xizmatining institutsional tizimi

- Davlat xizmatini rivojlantirish agentligi – davlat xizmatini takomillashtirish va kadrlar siyosatini yuritish bilan shug‘ullanadi.

- Davlat xizmatlari markazlari – fuqarolarga davlat xizmatlarini ko‘rsatish uchun tashkil etilgan.

O‘zbekiston davlat fuqarolik xizmatini rivojlantirishda bir qator muammolarga duch kelmoqda:

- Kadrlar tanlash tizimini takomillashtirish – test sinovlari va intervyu tizimlarining adolatli o‘tkazilishi;

- Davlat xizmatining jozibadorligini oshirish – davlat xizmatchilarining ish haqi va ijtimoiy himoyasini yaxshilash;

- Shaffoflik va korrupsiyaga qarshi kurash – ochiq axborot tizimlarini joriy etish;

- Raqamli transformatsiya jarayonlarini tezlashtirish – davlat xizmatlarini avtomatlashtirish.

Davlat fuqarolik xizmatini rivojlantirish mexanizmlari Davlat xizmatining samaradorligini oshirish uchun quyidagi mexanizmlar joriy etilishi lozim:

Raqamli texnologiyalarni joriy etish elektron hujjat almashinuvi va avtomatlashtirilgan axborot tizimlari davlat xizmatining samaradorligini oshiradi. Kadrlar tayyorlash va malaka oshirish. Davlat xizmatchilari uchun doimiy o‘quv dasturlari va xorijiy tajribalarni o‘rganish imkoniyatlarini kengaytirish muhim.

Rag'batlantirish tizimini modernizatsiya qilish. Davlat xizmatchilarining ish haqini mehnat natijalariga bog'lab belgilash tizimi joriy qilinishi kerak.

Geraldika – davlat, hududiy birliklar, tashkilotlar va sulolalarning rasmiy ramzlarini yaratish, ularning tarixiy va huquqiy asoslarini o'rganish bilan shug'ullanadigan fan sohasi. Tarixiy jihatdan geraldika davlat mustaqilligi, milliy g'oya va siyosiy hokimiyatning muhim ifodasi bo'lib kelgan. O'zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishgach, milliy geraldika tizimini shakllantirish va rivojlantirishga katta e'tibor qaratdi. Milliy ramzlar – Davlat bayrog'i, Davlat gerbi va Davlat madhiyasi milliy o'ziga xoslik, mustaqillik va suverenitetning muhim belgilari hisoblanadi. Ushbu maqolada geraldikaning nazariy asoslari, huquqiy jihatlari va rivojlantirish mexanizmlari tahlil qilinadi.

Geraldika o'zining tarixiy ildizlariga ega bo'lib, dastlab asosan sulolalar, shaharlar va davlatlarning rasmiy ramzlarini belgilash uchun ishlatilgan. Zamonaviy geraldika esa davlat boshqaruvi va huquqiy tizimning muhim elementi sifatida qaraladi. Geraldika tizimi quyidagi asosiy tamoyillarga tayanadi:

- Tarixiy asoslanganlik – har qanday gerb yoki ramz milliy an'ana va tarixiy dalillarga asoslanishi lozim;
- Simvolik ma'no – geraldik belgilar maxsus semantik ma'noga ega bo'lishi kerak;
- Huquqiy muhofaza – davlat ramzlari qonuniy himoya qilinishi lozim;
- Estetik uyg'unlik – gerb va boshqa ramzlar vizual jihatdan uyg'un va milliy madaniyatga mos bo'lishi zarur.

Geraldik belgilar davlatning siyosiy va ma'naviy mustaqilligini aks ettiradi. Ular quyidagi sohalarda keng qo'llaniladi:

- Davlat ramzlari – bayroq, gerb va madhiyalar orqali milliy o'ziga xoslik ifodalanadi;
- Hududiy geraldika – shahar va viloyatlarning o'ziga xos gerblari va bayroqlari bo'lishi mumkin;
- Tashkilot va muassasalar ramzlari – davlat organlari va ilmiy-ta'lim muassasalarining rasmiy logotiplari. O'zbekistonda geraldika sohasini yanada rivojlantirish uchun quyidagi muammolarni hal qilish lozim:
 - Normativ-huquqiy bazani takomillashtirish – mahalliy geraldika va tashkilotlarning ramzlarini huquqiy jihatdan muvofiqlashtirish;
 - Geraldik tadqiqotlarni kengaytirish – milliy va hududiy geraldika bo'yicha ilmiy tadqiqotlarni kuchaytirish;
 - Geraldik ramzlarning rasmiy huquqiy himoyasini kuchaytirish – davlat va shahar gerblarining noqonuniy foydalanilishining oldini olish.

Xulosa

O'zbekiston Respublikasi davlat xizmatini takomillashtirish bo'yicha keng ko'lamli islohotlarni amalga oshirmoqda. Raqamli texnologiyalarni joriy etish,

korruptsiyaga qarshi kurashish, kadrlar siyosatini takomillashtirish kabi chora-tadbirlar davlat xizmatining sifatini oshirishga xizmat qiladi. O'zbekiston geraldika sohasini rivojlantirish bo'yicha keng qamrovli islohotlarni amalga oshirmoqda. Geraldika milliy qadriyatlar va tarixiy merosni ifoda etish barobarida davlat boshqaruvining muhim elementi hisoblanadi. Ushbu sohada ilmiy tadqiqotlarni kengaytirish, huquqiy asoslarni mustahkamlash va xalqaro tajribani o'rganish geraldika tizimini yanada rivojlantirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. 1992 yil.
2. "Davlat fuqarolik xizmati to'g'risida"gi Qonun, 2022 yil 8 avgust.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-154-sonli farmoni, 2023 yil 7-avgust.
4. A. Xaydarov. Davlat boshqaruvi asoslari. Toshkent, 2023.
5. B. Raximov. Davlat xizmati va zamonaviy islohotlar. Toshkent, 2024.
6. Jahon banki. "Davlat boshqaruvi samaradorligi" bo'yicha hisobot, 2023.
4. "O'zbekiston Respublikasining Davlat madhiyasi to'g'risida"gi Qonun, 1992 yil 10 dekabr.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Geraldika sohasini rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi farmoni, 2023 yil 15 may.
6. A. Haydarov. "Milliy geraldika va uning huquqiy asoslari" // Davlat boshqaruvi jurnali, 2024, №1.